

جایگاہ فقہے خیارات در

تجارت الکترونیکے

حسین جلائی نوبری

استادیار دانشگاہ علوم پزشکی تبریز

گروه معارف اسلامی

سرشناسه	: جلالی نوبری، حسین، ۱۳۳۸
عنوان و نام پدیدآور	: جایگاه فقهی خیارات در تجارت الکترونیکی / حسین جلالی نوبری
مشخصات نشر	: تبریز: نور ولایت، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	: ۲۷۲ ص.
شابک	: 978-964-881554-2
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه. ص ۲۶۳
موضوع	: خیارات (فقه)
موضوع	: بازرگانی الکترونیکی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
رده‌بندی کنکره	: ۱۳۹۴ ج ۲ / ج ۸ / ۱۹۰/۲ BP
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۷۲
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۴۱۵۶۰۰۱

نام کتاب	: جایگاه فقهی خیارات در تجارت الکترونیکی
مولف	: حسین جلالی نوبری
ناشر	: نور ولایت تبریز ۳۵۲۳۷۰۰۲
حروف‌زنی و صفحه‌آرایی	: آذین کامپیوتر ۳۵۲۴۷۰۵۱
صفحات و قطع	: وزیری ۲۷۲ صفحه
امور چاپ	: کانون تبلیغاتی ثقلین
شمارگان	: ۱۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ	: زمستان ۱۳۹۴ چاپ اول
شابک	: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۸۸۱۵ - ۵۴ - ۲

فهرست عناوین

مقدمه ۵

تبیین موضوع ۷

بخش اول: مفاهیم و کلیات

فصل اول: مفهوم شناسی ۱۱

تجارت ۱۱

تجارت الکترونیک ۱۴

خیار ۱۵

فسخ ۱۷

حقوق مدنی ۱۹

قانون ۱۹

ضمیمه اول ۲۱

فصل دوم: کلیات ۳۵

گفتار اول: انواع خيارات ۳۵

گفتار دوم: انواع تجارت الکترونیک ۳۷

گفتار سوم: فلسفه‌ی جعل خیار در اسلام ۳۹

گفتار چهارم: بیع یا معاطات بودن تجارت الکترونیک ۴۱

گفتار پنجم: قراردادهای مالی جدید در اسلام ۴۴

گفتار ششم: اصل اولی در معامله‌ها ۴۶

ضمیمه ۵۹

بخش دوم: اقوال و قول مختار در جریان مبانی خيارات و جریان انواع خيارات در تجارت الکترونیک

فصل اول: اقوال و قول مختار در مبانی خيارات ۶۵

اصل لزوم در معاملات ۶۵

گفتار اول: ادله خاص (در مورد خیار مجلس و خیار حیوان) ۸۴

گفتار دوم: ادله عام ۸۷

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۱۰۱

گفتار سوم: اشتراط (خیار شرط و خیار تخلف شرط) ۱۰۶

ضمیمه ۱۱۳

فصل دوم: ادله و اقوال در شمول انواع خيارات در تجارت الکترونیک و قول مختار ۱۱۷

بررسی فقهی خيارات در تجارت الکترونیکی ۱۱۷

۱۲۲	-----	خيار مجلس در قراردادهای الکترونیکی
۱۲۶	-----	جریان خيار رؤیت و تخلف وصف در قراردادهای الکترونیکی
۱۳۳	-----	جریان خيار تخلف شرط و اشتراط در قراردادهای الکترونیکی
۱۳۶	-----	جریان خيار تدلیس در قراردادهای الکترونیکی
۱۳۹	-----	جریان خيار شرط و حق فسخ ویژه قراردادهای الکترونیکی
۱۴۴	-----	تاملی دیگر در ماده ۳۷ قانون و جریان اختیارات در تجارت الکترونیک
۱۴۵	-----	سابقه فقهی و حقوقی حق انصراف
۱۴۷	-----	ماهیت حق انصراف
۱۵۴	-----	ماهیت حق انصراف در قانون تجارت
۱۶۱	-----	جریان خيار مجلس و ماده ۳۷
۱۶۲	-----	جریان خيار حیوان و ماده ۳۷
۱۶۴	-----	جریان خيار شرط و ماده ۳۷
۱۶۵	-----	جریان خيار ما یفسد لیومه و ماده ۳۷
۱۶۶	-----	جریان خيار بایع در تأخیر ثمن و ماده ۳۷
۱۶۹	-----	جریان خيار تخلف از وصف و خيار رؤیت و ماده ۳۷
۱۷۲	-----	جریان خيار غبن و ماده ۳۷
۱۸۱	-----	جریان خيار عیب و ماده ۳۷
۱۸۷	-----	جریان خيار تدلیس و ماده ۳۷
۱۹۲	-----	جریان خيار شرکت یا تبعض صفقه و ماده ۳۷
۱۹۳	-----	جریان خيار تعذر تسلیم و ماده ۳۷
۱۹۵	-----	جریان خيار تغلیس و ماده ۳۷
۱۹۷	-----	فصل سوم: احکام فسخ در تجارت الکترونیک
۱۹۷	-----	گفتار اول: فوری یا تراخی بودن فسخ
۲۰۲	-----	گفتار دوم: وقوع فسخ به فعل یا لفظ
۲۰۷	-----	ضمیمه
۲۱۹	-----	نتیجه و جمع بندی
۲۳۷	-----	منابع و مأخذ کتب فقهی
۲۴۳	-----	منابع و مأخذ کتب رجالی
۲۶۳	-----	منابع

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

با نگاهی گذرا بر روند تألیف و تحقیق کتب فقهی می‌توان اهتمام جدی فقها را نسبت به موضوع بازرگانی دریافت. این موضوع به لحاظ داشتن گستره وسیع، شامل قواعد و اصولی است. در هر یک از این مجموعه‌های فقهی، فراخور دانش مؤلفان و بینش مخاطبان و مقتضیات زمان به موضوعاتی همچون: ربا، نسیه، خیارات، اختلاف متبايعين، اکراه در بيع، مکاسب محرمة، آداب تجارت و... اشاره شده است.

ضوابطی که در فقه پویای ما مطرح است مقرراتی مبتنی بر اسناد و منابع فقهی و متناسب با مقتضیات زمان و همگام با پیشرفت‌های علمی و همچنین آخرین دستاوردهای تکنولوژیکی بشر است و اغلب با عباراتی کوتاه و فصیح بیان می‌شود و اختصاص به موردی خاص نداشته، بلکه عمومی و فراگیرند.

یکی از امور مستحدثه در فقه و سایر امور جاری در زمان ما تجارت الکترونیکی است. به عبارت دیگر بازرزترین ویژگی جهان امروز که آن را از زمان‌های گذشته متمایز ساخته، ضرورت ارتباطات و همزیستی در سایه فن‌آوری نوین بشری است. سیر تکاملی بشر و به ویژه پیشرفت‌های فناورانه قرن حاضر در زمینه‌های مختلف از جمله مدیریت، ارتباطات و

حمل و نقل، دنیای بزرگ ما را به جهان کوچک و به هم وابسته‌ای تبدیل کرده است.

امروز پدیده «جهانی شدن» به صورت یک امر غالب بین‌المللی درآمده است. این پدیده، کشورهای در حال توسعه را نیز صرف نظر از تمایل یا عدم تمایل آن‌ها در بر گرفته است، بنابراین فهم و درک صحیح این مقوله و اینکه چه تحولاتی برای مشارکت و حضور در این فرایند ضروری است، ما را در انتخاب خلاق و گزینش بهتر یاری می‌کند.

در سامان مبادله الکترونیکی اطلاعات، نه تنها کارسازی عملیات دسترسی و کنار گذاشتن شیوه‌های سنتی بر کاغذ محدود نمی‌شود، بلکه کاربرد آن، نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای کارایی و بهروری سازمان‌ها، بهبود مدیریت و روان‌سازی معاملات و مراودات بازرگانی دارد و به طور کلی نحو فعالیت سازمان‌ها را به صورت بنیادین تغییر می‌دهد. در تجارت بین‌المللی دسترسی‌شان مطمئن به اطلاعات و برقراری ارتباط سریع با بازارها اهمیت و حساسیت خاصی دارد.

با بهره‌برداری از مبادله الکترونیکی اطلاعات، مزینه تهیه، پردازش و کاربرد اطلاعات کاهش می‌یابد؛ فاصله جغرافیایی و زمانی بین بازارها زمان رفته، تجارت بین‌المللی به صورت یک عرصه به هم پیوسته و «بدون مرز» در می‌آید. در حقیقت، مدیریت مؤثر اطلاعات، سبب کم رنگ شدن مزیت‌های سنتی می‌شود و این به عنوان یک برتری مؤثر در صحنه تجارت ظهور می‌نماید. یکی از ویژگی‌های مهم معاملات الکترونیکی در مراحل نهایی اجرا، روان‌سازی روش‌های فعالیت و کاهش هزینه عملیات بازرگانی است. بررسی‌های مختلف نشان می‌دهد که استفاده از مبادله الکترونیکی اطلاعات به جای روش‌های سنتی مبتنی بر کاغذ، روی هم رفته موجب صرفه‌جویی (۲۱ تا ۷۰ درصد) در هزینه فعالیت‌های مختلف تجاری می‌شود.

در این رساله سعی شده است ارتباط این نوع معاملات و فقه پویا (باب خیارات) مطابقت داده شده و موارد اختلاف روشن شود. تا از این فن به طور مشروع استفاده تجاری گردد.

تبیین موضوع

استفاده از اینترنت و فضای مجازی در روابط تجاری در کشورها و در روابط اقتصادی بین‌المللی روز به روز در حال افزایش است. تجارت در این فضا روز به روز رشد فزاینده‌ای دارد که حجم آن بالغ بر صدها میلیارد دلار خرید و فروش کالا و خدمات در سراسر دنیا می‌شود. اگر کشوری از این روش استفاده کند موجب تقویت و رشد اقتصادی‌اش خواهد شد. از طرف دیگر با هویدا شدن این روش، تجارت‌های سنتی کم‌رنگ و غیر کاربردی شده است.

از جمله قوانینی که در فقه اسلامی و قوانین بین‌المللی تجارت جاری است، اختیارات و حق فسخ معامله است. اختیارات در حقیقت به عنوان راه جبران ضررهایی است که احتمالاً از طریق تجارت متوجه یکی از متعاملین می‌شود. حال این پرسش مطرح است که نظر فقه اسلامی درباره اختیارات نسبت به تجارت الکترونیکی چیست؟ به عبارت دیگر اختیارات در فقه چگونه بر قوانین تجارت الکترونیک تطبیق می‌شود؟

لطفاً از نظرات سازنده خود ما را بهره‌مند فرمایید تا در چاپ‌های بعدی استفاده شود.

آدرس اینترنتی: Nobari303@yahoo.com

آدرس: دانشگاه تبریز - دانشکده پیراپزشکی - گروه معارف اسلامی

سین جلانی نوبری